

Scientific journal
PHYSICAL AND MATHEMATICAL EDUCATION
Has been issued since 2013.

ISSN 2413-158X (online)
ISSN 2413-1571 (print)

Науковий журнал
ФІЗИКО-МАТЕМАТИЧНА ОСВІТА
Видається з 2013.

<http://fmo-journal.fizmatsspu.sumy.ua/>

Пухно С.В. Особливості проходження адаптації першокурсників ВНЗ як чинник формування системи професійних знань // Фізико-математична освіта : науковий журнал. – 2016. – Випуск 1(7). – С. 115-125.

Pukhno S. The features of passing the university fresher's adaptation as a factor of formation of professional knowledge system // Physics and Mathematics Education : scientific journal. – 2016. – Issue 1 (7). – P. 115-125.

УДК 378. 046. 2

С.В. Пухно

Сумський державний педагогічний університет ім. А.С. Макаренка, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ПРОХОДЖЕННЯ АДАПТАЦІЇ ПЕРШОКУРСНИКІВ ВНЗ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ПРОФЕСІЙНИХ ЗНАНЬ

Постановка проблеми. Значення особливостей адаптації першокурсників до навчання у ВНЗ в процесі професійного становлення майбутніх вчителів на сьогодні є актуальною проблемою щодо організації навчально-виховного процесу вищого навчального закладу. Актуальними сьогоденню є проблеми дослідження особливостей адаптації першокурсників до навчання у ВНЗ, а також основних чинників, що впливають на специфіку її проходження, і відповідно, з урахуванням цих особливостей, напрацювання навчально-методичного забезпечення процесу навчання. Від визначеного залежить ефективність формування фахової підготовки майбутнього викладача. Вказане вимагає активної дослідницької уваги, оскільки сучасність потребує досить високого рівня виконання спеціалістами різних галузей своїх професійних функцій. Професійна діяльність педагога є однією з найбільш складних, оскільки вчитель повинен володіти досить значною та складною системою спеціального знання, вмінь та навичок під час виконання професійних функцій з прогнозуванням наслідків своєї діяльності.

Аналіз актуальних досліджень. Сучасні дослідження з питань професійного становлення молоді людини висвітлюють широке коло актуальних питань сьогодення: проблеми мотивації професійної діяльності [1]; особливостей адаптації першокурсників до навчання у ВНЗ [3]; чинників проходження адаптаційних процесів та їх наслідків для навчання студентів; творчої активності потенційного фахівця в професійній діяльності [2]; професійної працездатності особистості [1]; професійної компетентності [4]; професійної самопрезентації особистості [5], тощо. Однією з розроблених на сьогодні проблем є проблема особливостей проходження адаптації першокурсників до навчання у ВНЗ, що впливають на формування професійної системи знань, вмінь і навичок як потенційної готовності і фактичної здатності людини виконувати певний вид діяльності [3]. Аналіз виділеної проблематики дає підстави для виділення питання пошуку ефективних механізмів оптимізації процесу адаптації студентів ВНЗ.

Мета статті полягає у представленні особливостей походження адаптації першокурсників під час навчання у ВНЗ, а також основних чинників, що впливають на специфіку її проходження.

Виклад основного матеріалу. Представниками наукового товариства вітчизняної психологічної думки період юнацтва розглядається, як період особистісного і професійного самовизначення, завершального етапу формування світогляду особистості. Згідно вікової періодизації, юнацький вік характеризується зміною провідного виду діяльності, яким є навчально-професійна, що пов'язано з визначенням молодою людиною свого місця в житті, формуванням складових моральної самосвідомості. Критерієм дорослішання стає оволодіння системою знань, цінностей, соціальних норм, готовність до здійснення різних видів діяльності. Цей період характеризується сформованістю ціннісно-сенсової саморегуляції поведінки, проте, як правило, – загостренням існуючих у молодій людини внутрішніх конфліктів; виникненням питань, як неможливих для розв'язання в зв'язку з ускладненням життєдіяльності: розширенням діапазону соціальних ролей з відповідною мірою самостійності і відповідальності. Перед юнацтвом постає соціальне завдання професійного самовизначення в плані реального вибору, – це стає психологічним центром соціальної ситуації розвитку молодой людини. Професійне самовизначення формує своєрідну внутрішню позицію: зверненість у майбутнє, побудова життєвих планів і перспектив.

Прояв кризи юності, пов'язаний з переходом до самостійного життя, загострюється під час проходження адаптаційних процесів у новому навчальному закладі. Процес адаптації першокурсників ВНЗ супроводжується, як правило, складними переживаннями, пов'язаними з невмінням здійснювати саморегуляцію поведінки і діяльності, що підсилюється відсутністю повсякденного контролю педагогів та батьків; пошуком оптимального режиму праці і відпочинку в нових умовах; налагодженням побуту та самообслуговування і т.п. Внаслідок недостатності життєвого досвіду, у юнаків проявляється внутрішня невпевненість, що іноді супроводжується агресивністю, почуттям власної неповноцінності.

Специфікою студентського періоду життя є те, що провідним його чинником постає професійне становлення. Мотивація до вивчення кола дисциплін за обраною професією, спонукає юнака до активності, визначає спрямованість, як сукупність стійких мотивів, що орієнтують діяльність особистості, формують її світогляд і проявляються в практичній діяльності. Професійне навчання у ВНЗ стає більш складним за формами та змістом і підвищує вимоги до особистості: на перші роки студентського віку припадає процес активного формування соціальної зрілості, загострюється потреба сенсожиттєвого самовизначення. Серед головних труднощів адаптації студентів в умовах ВНЗ, згідно авторським дослідженням, виділено невизначеність мотивації вибору професії [3, с. 43-45].

Мотиваційний компонент навчання забезпечує результативність навчання, стимулює пізнавальну активність. Особливого значення набуває проблема особистісного підходу в процесі навчання студентів ВНЗ, де відбувається формування фахівця, розвиток його професійної самосвідомості, формування і вдосконалення професійних знань, вмінь, навичок, оскільки кожна особистість унікальна і неповторна, і формування мотивації до майбутньої професійної діяльності обов'язково переломлюється через індивідуально-психологічні особливості потенційного фахівця.

Мотиваційний компонент навчання забезпечує високі результати навчання, що є запорукою високого рівня виконання потенційним фахівцем своїх професійних функцій

[7, с. 127-132]. Зацікавленість своєю обраною спеціальністю, предметами, що входять до кола професійного навчання сприяють активізації, так званої, «професійної спрямованості». Професійна спрямованість – психологічне явище, що характеризує психологічну готовність особистості не лише до вибору напрямку майбутньої професійної діяльності, але й активного «входження» в цю діяльність, потенційної готовності виконувати професійні функції. Професійне самовизначення – це вибір із всіх професій тієї, що найбільше відповідає індивідуальним особливостям молодшої людини, сприяє її професійному розвитку. Це – якісна особливість структури мотивів особистості, яка сприяє досягненню професійного успіху. Професійна спрямованість активно формується під час навчання у ВНЗ [5, с. 137-138].

Поняття «адаптація» розглядається як процес та результат пристосування індивіда (особистості) до нових умов оточуючого (природного та соціального) середовища. Процес адаптації передбачає активність суб'єкта, самостійну побудову алгоритмів вирішення проблемних задач та завдань в певних умовах життєдіяльності, аналіз результатів діяльності в новітніх умовах. На процес адаптації впливають фактори, серед яких можна виділити успішність (неуспішність) професійної, соціальної та біологічної адаптації, сформованість компонентів професійного самовизначення, наявність вираженої мотивації прагнення досягнення певного соціального статусу в групі ВНЗ, сформованість певних професійних навичок, актуалізація діяльності до розвитку відповідних професійних здібностей, і, відповідно, емоційне вираження переживання задоволення (незадоволення) здобутками у сфері виділених компонентів.

Суттєвим внутрішнім критерієм адаптації студентів ВНЗ є стан задоволення процесом і результатом професійної та соціальної адаптації. Відповідно, важливим є розвиток у юнака тих необхідних властивостей, які повинні постати чинниками впливу на об'єкт (середовище) адаптації, а також, – внутрішніми складовими переживання емоційних станів задоволення процесом і результатом адаптації: мотивації розвитку складових професійної компетентності; адекватної самооцінки; самоповаги; усвідомлення потреби та прагнення до самоосвіти. До показників особистісного рівня адаптації може бути віднесено зниження рівня особистісної тривожності; домінування позитивно-стійких емоційних станів; прийняття особистістю нових соціальних ролей, тощо. Серед зовнішніх критеріїв оцінки проходження адаптації студентів ВНЗ: дотримування норм та цінностей вищого навчального закладу у вигляді виконання правил і вимог навчального процесу; активність у пристосуванні до змісту, умов і організації навчального процесу в цілому; розвиток навичок самостійності в навчальній діяльності, організації процесу навчально-дослідницької та науково-дослідної діяльності, організація процесу самоосвіти; уміння застосовувати здобуті теоретичні знання на практиці.

Труднощі, виділені на сьогодні у навчанні студентів-першокурсників ВНЗ, – це відсутність спеціальних організаційно-навчальних навичок, необхідних у навчанні та комунікативних навичок. Інша група проблем стосується активізації функціонування психічних процесів, таких як довільність та опосередкованість пізнавальних процесів, – індивідуально-сформовані засоби зосередження уваги, запам'ятовування, вирішення навчальних завдань, якими володіє студент і які були ефективними в умовах шкільного навчання, проте «не працюють» у навчанні у ВНЗ.

Психологічно це пояснюється слабкою рефлексивністю усвідомлення: студент не може зайняти позицію оцінювання власної активності, критичного аналізу її і пошуку нових, ефективних операцій та дій. Рівень особистісної готовності до самостійного

життя сучасних випускників шкіл вимагає суттєвої психологічної роботи з ними в системі вузівського навчання.

Проблемний рівень викладання дисциплін у ВНЗ вимагає наявності у першокурсників сформованого інтелектуального сприймання, підвищеного рівня концентрації та розподілу уваги, абстрактного мислення. Низький рівень вказаних процесів, відсутність базових знань, сформованих вмінь, позначається на активності студентів у ході опанування нових дисциплін, що є базовою складовою опанування професійними знаннями. Прогалини у попередній системі знань вимагають від студента усвідомлення необхідності додаткової самостійної роботи, надолуження відсутніх не лише знань, але й формування навичок та вмінь в ході навчальних завдань, оскільки без цього сенс подальшого навчання втрачається. Відсутність сформованої у юнака системи самостійної роботи позначається на неможливості всього вказаного. Ефективним методом підвищення ефективності навчання є активне стимулювання пізнавального інтересу студента шляхом введення завдань проблемного характеру, активізації самостійної навчально-дослідної роботи.

Сучасний етап розвитку суспільства потребує визначення нових завдань у практиці професійної підготовки фахівця. Професійний розвиток людини на різних етапах професіоналізації відбувається завдяки активності особистості у навчально-професійній діяльності і, передусім, вивчення студентом ВНЗ на високому рівні базових, фахових дисциплін. Так, на ефективність вивчення студентами фізико-математичного факультету фахових предметів впливає значна кількість чинників, серед яких: відповідний рівень знань та вмінь, сформованих за період навчання у ЗОШ; успішність проходження адаптаційного періоду навчання студента на перших курсах ВНЗ; наявність сформованого інтелектуального сприймання; навички та вміння ефективного здійснення самостійної роботи; професійна мотивація; розвиток психічної пізнавальної сфери.

Труднощі адаптації, що переживають студенти, згідно авторським дослідженням, різні за своїм походженням, можуть бути індивідуально-психологічні, пов'язані із складнощами проходження адаптації в попередніх інститутах соціалізації. Відсутність сформованої у студентів фізико-математичного факультету системи базових знань, вмінь та навичок самостійної роботи, позначається на неможливості професійного навчання, і вивчення фізико-математичних дисциплін, зокрема. Студенти з низьким рівнем необхідних знань, несформованими вміннями самостійного навчання пасивно відносяться до навчання, втрачають професійну мотивацію та пізнавальний інтерес до вивчення дисциплін і подальших наукових досліджень. Складність проходження адаптації студентів ВНЗ проявляється в їх емоційній нестабільності, невпевненості, втрати перспективи, тощо [3, с. 43-45].

Сучасні вимоги підвищення якості підготовки фахівця вимагають удосконалення навчально-дослідної роботи студентів ВНЗ, що потребує досить складної організації керівництва цією діяльністю студента та контролю зі сторони викладача. На сьогодні необхідним видами цієї роботи є проведення наукових семінарів, круглих столів, диспутів, організація діяльності наукових груп та студентський гуртків. Ефективність цієї діяльності забезпечується постійною взаємодією викладача і студента, проведенням планових консультацій викладачами кафедр. Методичне забезпечення навчально-дослідної роботи студентів є обов'язковим відповідно до різних видів завдань, що містять загальні положення щодо організації навчально-дослідної роботи.

Сучасне суспільство ускладнює вимоги до рівня розвиненості розумових здібностей людини, особливо цінні прагнення приймати на себе ініціативу у розв'язанні

проблем, навіть за невизначених умов. Через це, одним з основних завдань, що постають перед сучасними ВНЗ, є розвиток інтелектуальних і творчих здібностей студентів, формування у них прагнення до активного опанування нової інформації, пошуків нестандартних алгоритмів рішення завдань. Вказане є здобутком чисельних операцій в процесі виконання самостійної навчально-дослідної діяльності, організованої, розробленої та керованої викладачами ВНЗ.

Ефективність виконання студентами подібної роботи залежить від успішності оволодіння ними у навчальному процесі професійними знаннями та вміннями, що, в свою чергу, пов'язано з особливостями проходження адаптації. Сьогодні професійне навчання є складним за формами та змістом і підвищує вимоги до особистості студента. Сучасними дослідниками виділені труднощі в процесі виконання навчально-дослідної роботи студентами ВНЗ, серед яких: відсутність спеціальних організаційно-навчальних навичок; проблема недостатньої сформованої системи професійних знань, вмінь та навичок; психологічні проблеми студентів.

Для вирішення визначених проблем, доцільними формами роботи у ВНЗ є просвітницька, консультаційна, тренінгові робота, діагностика психологічних особливостей студентів. Підготовка до майбутньої професійної діяльності студентів педагогічних спеціальностей повинна обов'язково містити систему навчально-дослідних завдань, вирішення яких виконую досить значиму функцію для майбутнього фахівця – вироблення вмінь аналізу ситуації, представлення різних варіантів її вирішення, прогнозування наслідків. Виконання студентом дослідних завдань різного рівня складності позначається на показниках динаміки росту професійної самооцінки себе як майбутнього фахівця.

Вирішення вказаних проблем полягає у розробці викладачами ВНЗ для виконання студентами системи різнорівневих варіантів складності навчально-дослідних завдань, оскільки основним завданням вищої школи є розвиток інтелектуальних і творчих здібностей студентів, формування у них прагнення до активного опанування професії.

Серед найбільш важливих інтелектуальних якостей студентів ВНЗ, що сприяють опануванню професії, і розвиваються під час виконання навчально-дослідної роботи, виділені наступні: організованість (здатність мобілізації пізнавальної активності під час вирішення проблемної ситуації); дисциплінованість (здатність здійснювати трудові зобов'язання); цілеспрямованість та логічність побудови алгоритму діяльності; критичність мислення (виявляється у відсутності гностичних стереотипів, побудові власних – нових алгоритмів рішення проблемної задачі).

Слід відмітити недостатню кількість досліджень, в яких висвітлюються педагогічні умови формування критичного мислення у студентів ВНЗ. Ця інтелектуальна здібність знаходить відображення у критичному аналізі, інтерпретації та з'ясуванні отриманої інформації, спроможності оцінювати судження та формувати вірні висновки. Студенти з розвиненим критичним мисленням прагнуть самостійно розв'язати будь-яку навчальну проблему; відстоюють власну точку зору, навпроти, – студенти з нерозвиненими навичками критичного мислення приймають інформацію як факт, без самостійного аналізу; у них пригнічується прагнення інтелектуального пошуку, пропозицій, ідей, відсутня ініціативність, що не дає змоги придбати індивідуальний професійний досвід, застосовувати здобуті знання, стимулює орієнтуватися на готові зразки. Прогалини у попередній системі знань вимагають від студента усвідомлення необхідності додаткової самостійної роботи, надолуження відсутніх знань, формування навичок та вмінь в ході вирішення завдань з дисциплін фізико-математичного циклу,

що вимагає високого рівня самоконтролю, мотивації до обраного фаху. Відсутність сформованої системи самостійної роботи позначається на неможливості всього вказаного. Складність адаптаційних процесів може стимулювати підвищену тривожність першокурсників, їх емоційну нестабільність, що є причинами зниження інтелектуальних функцій особистості. Студенти з низьким рівнем базових знань, несформованими вміннями самостійного навчання та саморегуляції можуть взагалі залишити навчання.

Педагогічні умови, які сприяють формуванню критичного мислення, повинні стимулювати прагнення людини вирішувати завдання проблемного рівня, будувати власні алгоритми рішення, прогнозувати наслідки. В цьому контексті, сучасною педагогічною практикою широко пропонуються такі методи навчання, що стимулюють критичність мислення, а саме: прес-конференції, «мозковий штурм», тренінги, інтенсивно-ігрові методи та інші. Розробка завдань, так званого, «проблемного рівня», для самостійної роботи студентів та впровадження їх на практиці, має досить вагоме значення, оскільки сприяє інтелектуальному зростанню студентів. Розробки завдань для навчально-дослідної роботи студентів повинні враховувати попередню підготовку студентів у вигляді сформованих у них необхідних знань, вмінь та навичок; забезпечувати продуктивний розвиток професійного навчання.

Необхідним етапом в підготовці майбутніх фахівців, метою якого є формуванні на базі отриманих знань, навичок і умінь, необхідних для здійснення професійної діяльності, прийняття самостійних рішень, творчого використання своїх знань у практичній діяльності є педагогічна практика. Проходження педагогічної практики – це теж складова проходження професійної адаптації особистості і вона буде залежати від успішності попередньої адаптації на початкових етапах навчання студента у ВНЗ.

Важливим завданням удосконалення навчально-виховного процесу, що безпосередньо позначається на специфіці проходження адаптації першокурсників ВНЗ, є організація, планування й контроль навчально-дослідної роботи студентів. Діяльність викладача в організації самостійної роботи студентів повинна базуватися на основі індивідуально-орієнтованого підходу та передбачати оптимальне співвідношення годин аудиторної та позааудиторної роботи студентів; раціональний відбір навчального матеріалу з урахуванням його обсягу; створення позитивного емоційного середовища; поєднання групової та індивідуальної форм роботи; надання консультативної допомоги студентам, з урахуванням їх індивідуальних особливостей і рівня складності завдання.

Навчально-дослідна робота передбачає виконання студентами ВНЗ індивідуально-дослідних завдань (ІНДЗ) в межах певної дисципліни. Під час роботи над індивідуально-дослідним завданням, студент повинен продемонструвати достатній рівень обізнаності з курсу дисципліни, останніх досягнень сучасної наукової думки. Оскільки студент повинен презентувати самостійно розроблені на основі відбору, групування та узагальнення інформації, варіанти вирішення запропонованих завдань та поставлених питань, то, відповідно відбувається розвиток всіх основних операцій і функцій мислення, формується гіпотетико-дедуктивне, критичне, теоретичне мислення. Ці завдання стимулюють розвиток необхідних професійних навичок знаходити рішення проблем, аналізу інформації з дискусійних питань та підходів, визначеності ступеню достовірності інформації, що міститься в науковій літературі, її доказовості. Виконання індивідуально-дослідного завдання може бути включено як складова самостійної роботи на будь якому етапі навчання майбутнього педагога, представлення результатів з компонентом прогнозування (виступ на науковій студентській конференції участь у наукових конференціях (міжнародних, всеукраїнських, регіональних, університетських),

публікація у науковому виданні, тощо). Вказане сприяє набуттю студентом необхідних професійних вмінь та навичок, зниженню рівня тривожності, опанування навичками виступу перед аудиторією, роботи в групах. Метою виконання індивідуально-дослідного завдання є поглиблення професійної компетентності студентів у сфері певної діяльності через набуття практичних навичок організації та виконання наукової роботи. Самостійна робота є однією з ефективних і перспективних форм удосконалення підготовки майбутніх педагогів в сучасних умовах ВНЗ, оскільки сьогодні висуває вимоги до фахівця значного рівня складності, серед яких обов'язковими є сформованість комунікативних знань та навичок. Комунікативна компетентність є складовою професіоналізму. Визначені характеристики набуваються спеціально організованою працею молодшої людини над її розвитком.

До особистісних якостей викладача, що є на сьогодні професійно ціннісними, оскільки вони постають необхідною умовою ефективності педагогічної діяльності, відносяться: комунікативні якості. здатність до емпатії; оперативно-творче мислення, що забезпечує вміння швидко й вірно орієнтуватись під час спілкування залежно від ситуації та індивідуальних особливостей його учасників; вміння підтримувати зворотній зв'язок у спілкуванні; керувати своїм емоційним станом; вміння прогнозувати можливі педагогічні ситуації, наслідки своїх дій. На сьогодні потребою педагога є розвинені вербальні здібності: культура мовлення; багатий лексичний запас; вірний підбір мовних засобів; володіння мистецтвом педагогічних переживань (педагогічно доцільних переживань); здатність до педагогічної імпровізації, уміння застосовувати всю різноманітність засобів впливу (переконання, навіювання, застосування різних прийомів впливу). Вказані якості розвиваються в процесі навчання у майбутніх педагогів у ВНЗ. Підготовка професіонала вимагає розвитку у майбутніх фахівців творчого професійного мислення, соціальної активності, креативності, професійної та психологічної компетентності, критичності мислення. Для ефективності розвитку вказаних складових майбутніх педагогів, а також успішності проходження адаптаційних процесів, на базі ВНЗ необхідно створювати інтегровані просвітницькі програми, проводити тренінгову роботу для студентства з залученням до співпраці фахівців різних галузей, з метою:

- формування комунікативних і організаторських навичок на основі розвитку відповідних здібностей;
 - подолання бар'єрів у процесі спілкування шляхом вироблення навичок ефективного спілкування та розвитку емпатії;
 - розвиток особистісної мотивації у професійній діяльності через прагнення досягати власних цілей;
 - формування конструктивних стратегій ефективної партнерської взаємодії.
- Тренінгова програма є формою освітньо-розвивальної діяльності, мета якої – набуття нових необхідних у діяльності та особистісному розвитку навичок.

Серед проблематики питань підготовки майбутніх педагогів, згідно авторським розвідкам [3-7], окремо постає коло питань активізації форм роботи студентів, пов'язаних з практичним застосуванням знань з циклу психологічних дисциплін. Відсутність зв'язку між теорією та практикою впливає на зниження особистісної мотивації, на професійну діяльність майбутнього вчителя. Виконання першокурсниками самостійних навчально-дослідних завдань та представлення висновків для загального обговорення в ході роботи на практичних заняттях з курсу «Психологія» та на студентських конференціях, сприяє:

- оволодінню студентами практики дослідницької діяльності в галузі психології;

- реальному застосуванню теоретичних знань;
- сприяє появі рефлексивного мислення в галузі педагогічної діяльності;
- розширюється діапазон знань в галузі практичної психології;
- відбувається формування педагогічних комунікативних навичок в процесі спілкування; виробляються стратегії подолання комунікативних бар'єрів різного рівня складності.

Теоретичні знання, здобуті майбутніми вчителями у ВНЗ є результатом аналітичного розв'язання науково-теоретичних проблем. Ці знання спрямовують педагогічну діяльність, але їх ефективне практичне використання вчителем залежить від постійного осмислення, аналізу та узагальнення власного педагогічного досвіду.

На сьогодні ефективною формою роботи для навчально-виховної діяльності в межах ВНЗ є організація та проведення студентської науково-практичної конференції, яка є стимулом розвитку ефективності навчання в ході вирішення студентами різного рівня завдань, їх обговорення в інтерактивному діалоговому режимі. Подібна форма роботи дозволяє вирішувати такі завдання, як:

- розвиток і підтримка на високому рівні інформаційно-мотиваційних впливів на активність студентів;
- підвищення якості навчання;
- виділення шляхів технологізації процесу навчання;
- активізація механізмів внутрішнього розвитку і самоудосконалення суб'єктів навчання;
- формування та розвиток творчого мислення;
- формування навичок і вмінь самостійного навчання;
- розвиток науково-пошукової активності;
- формування навичок та вмінь науково-дослідної діяльності.

Підготовка та участь у науково-практичній студентській конференції сприяє самоорганізації студентів, успішності їх адаптації. Подібна робота спрямована на розвиток комунікативних та організаційних вмінь студентів, формування навичок ораторського мистецтва, розвитку та формуванню вмінь наукового стилю викладу положень доповіді, представлення та оформлення повідомлення.

Висновки. На сьогодні формування майбутнього педагога є досить складним процесом, ефективність реалізації якого вимірюється виключно часом і залежить від внутрішньої динаміки формування та розвитку особистісних та особистісно-професійних якостей людини, включеної у відповідну до отриманої нею освіти професійну діяльність. Відповідність та ефективність методів, засобів, форм вироблення та закріплення спеціальних знань, вмінь і навичок, залучених під час навчального процесу у ВНЗ, впливає на особливості проходження адаптаційних процесів студентів. Вирішення студентом в процесі навчання складних навчально-дослідних завдань під час вивчення відповідних фаху дисциплін, розв'язання психолого-педагогічних задач, яке він реалізує під час проходження професійної педагогічної практики, сприяє ефективності проходження адаптаційних процесів і формуванню та виробленню навичок ефективного вирішення складних завдань під час подальшої професійної діяльності, і сприяє активному формуванню професійних якостей особистості. Формування професіоналізму майбутнього вчителя передбачає позитивне ставлення до обраної професії через рефлексивне осмислення власного педагогічного досвіду, накопичення нових ціннісних, когнітивних та загальнопрофесійних новоутворень в психологічно-комфортних для потенційного фахівця умовах навчання у ВНЗ, що може

стати неможливим в зв'язку з ускладненням адаптаційних процесів студента. До психолого-педагогічних завдань організації навчально-виховного процесу ВНЗ є стимулювання зростання майбутнього педагога в процесі його особистісного педагогічного вдосконалення Використанням проблемного методу, тренінгових форм роботи сприяє професійному та особистісному розвитку майбутнього фахівця, створює креативні умови, надаючи можливість студентам визначати траєкторію оволодіння професією.

Список використаних джерел

1. Кокун О. М. Психологічні і психофізичні передумови ефективної діяльності / О. М. Кокун // Проблеми загальної та педагогічної психології : Зб. наук. праць Інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України [за ред. С. Д. Максименка]. – 2003. – Т.5. – Ч.2. – С.121–129.
2. Пастушенко О. М. Самопрезентація особистості як соціально-психологічна проблема / О. М. Пастушенко // Проблеми загальної та педагогічної психології : Зб. наук. праць Інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України [за ред. С. Д. Максименка]. – 2003. – Т.5. – Ч.2. – С.179–182.
3. Пухно С. В. Психологічні особливості проходження адаптації студентів-першокурсників ВНЗ як чинник процесу формування знань з фізико-математичних дисциплін / С. В. Пухно // І Міжрегіональна науково-методична конференція. «Теоретико-методичні засади вивчення сучасної фізики та нанотехнологій у загальноосвітніх та вищих навчальних закладах». (26 листопада 2015 р.) – Суми : Вид-во СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2015. – С. 43-45.
4. Пухно С. В. Особливості організації навчально-дослідної роботи студентів педагогічних спеціальностей ВНЗ / С. В. Пухно, Т. М. Максименко // Міжнародний науковий журнал «Фізико-математична освіта». – №2 (5), 2015. – Режим доступу: <http://fmo-journal.fizmatsspu.sumy.ua/publ/4-1-0-35>
5. Пухно С. В. Особливості формування професійного самовизначення майбутніх фахівців / С. В. Пухно // Тези науково-технічної конференції викладачів, співробітників, аспірантів і студентів фізико-технічного факультету, присвяченої Дню науки в Україні та 60-ти річчю Сумського державного університету (21-24 квітня). – Том І. – Суми : СумДУ, 2008. – С.137–138.
6. Пухно С. В. Особливості професійного самовизначення студентства / С. В. Пухно // Освітні інновації: філософія, психологія, педагогіка : матеріали Всеукр. науково-практичної конф. (Суми, 16–17 квітня 2008 р.) – Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти. – Суми : ВТД «Університетська книга», 2008. – С. 262–263.
7. Пухно С. В. Психологічні аспекти мотивації майбутніх викладачів фізико-математичних дисциплін / С. В. Пухно // Актуальні питання природничо-математичної освіти : Зб. наукових праць. – Випуск 4. – Суми : СумДПУ ім. А.С. Макаренка, 2014. – С. 127–132.

Анотація. Пухно С. В. Особливості проходження адаптації першокурсників ВНЗ як чинник формування системи професійних знань.

В статті представлені особливості проходження адаптації студентів педагогічних спеціальностей під час навчання у ВНЗ та їх значення для формування системи базових знань, а також – професійного становлення майбутнього фахівця. Особливості проходження адаптації залежать від проходження молодою людиною попередніх інститутів соціалізації, їх індивідуальних особливостей, а також від

організації навчально-виховної роботи у ВНЗ. Складовою цієї роботи є навчально-дослідна робота студентів ВНЗ, яка є системою обов'язкових навчальних занять, всіх видів завдань різних видів практики. Різновиди навчально-дослідної роботи сприяють збагачення студентом базовими знаннями, вміннями, навичками і вимагають досить складної організації керівництва цією діяльністю. Вирішення студентом в процесі навчання та під час проходження практики складних навчально-дослідних завдань, сприяє формуванню та виробленню навичок ефективного вирішення завдань професійної діяльності і сприяє активному формуванню професійних якостей особистості.

Ключові слова: адаптація першокурсників ВНЗ, індивідуально-психологічні особливості, навчально-дослідна робота студентів, професійна мотивація, професійне мислення, професійна спрямованість, професійні якості особистості.

Аннотация. Пухно С. В. Особенности прохождения адаптации первокурсников ВНЗ как фактор формирования системы профессионального знания.

В статье представлены особенности прохождения адаптации студентов педагогических специальностей в процессе обучения в Вузе и их значимости для формирования базовых знаний, а так же – профессионального становления будущих специалистов. Особенности прохождения адаптации зависят от прохождения молодым человеком предыдущих институтов социализации, их индивидуальных особенностей, а так же от организации учебно-воспитательной работы в Вузе. Составляющей этой работы является учебно-исследовательская работа студентов Вуза, которая является системой обязательных учебных занятий, всех видов заданий разных видов практики.

Разные виды учебно-исследовательской работы способствуют накоплению студентом базовыми знаниями, умениями, навыками и требуют достаточно сложной организации руководства этой деятельностью. Решение студентом в процессе обучения и во время прохождения практики сложных учебно-исследовательских заданий, влияет на формирование и выработку навыков эффективного решения задач профессиональной деятельности и активного формирования профессиональных качеств личности.

Ключевые слова: адаптация первокурсников Вуза, индивидуально-психологические особенности, учебно-исследовательская работа студентов, профессиональная мотивация, профессиональное мышление, профессиональная направленность, профессиональные качества личности.

Abstract. Pukhno S. The features of passing the university fresher's adaptation as a factor of formation of professional knowledge system.

The peculiarities of passing of pedagogical specialties students' adaptation during training at the university and their importance for the formation of basic knowledge and the future specialist's professional formation are presented in the article. The features of passing of adaptation depend on a young man passage of the former socialization institutions, their individual characteristics, as well as the organization of educational work at the university. Part of this work is educational-research work of the university students, which is a system of compulsory training sessions, all the different practices. Types of educational research contribute to the enrichment of the student base knowledge, abilities, skills and require quite a complex organization leadership. The student's decision in the learning process and during

the practice of complex educational research problems, promotes the formation and development of skills, effective problem solving professional activity and contributes to the active formation of the person's professional qualities.

Key words: *fresher's of the university adaptation, individual psychological characteristics, students' educational and research work, professional motivation, professional thinking, professional orientation, personal professional qualities.*

